

Academic Article:

Received: 2025-05-14;

Revised: 2025-07-24;

Accepted: 2025-09-16.

มาฆปุรณมีศรีปราจีน: ประเพณีสำคัญของชาวปราจีนบุรี Māgha Pūjā Day: An Important Tradition of Prachin Buri People

พระมหานิติ ธิธรรมโม^{*1}, พระครูภาวนาธรรมธาริ², พระครูจารุสารธรรม³Phramaha Niti Thiradhammo¹, Phrakhruphawanathammathari²,Phrakhrucharusartham³วัดดงพระราม จังหวัดปราจีนบุรี^{1,3}, วัดป่ามะไฟ จังหวัดปราจีนบุรี²,Wat Dong Phra Ram, Prachin Buri Province^{1,3}, Wat Pa Mafai, Prachin Buri Province²,

First/Corresponding Author, E-mail: card0034@gmail.com*

บทคัดย่อ

งานประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีนเป็นงานบุญสำคัญที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงวันมาฆบูชา ณ โบราณสถานสระมรกต วัดสระมรกต ตำบลโคกปิบ อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเคารพบูชาพระพุทธเจ้า เป็นสิริมงคลในวันมาฆบูชา อันเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเพื่อแสดงความเคารพศรัทธาต่อพุทธเจ้า ตลอดจนเป็นเวทีเผยแพร่ธรรมะและส่งเสริมการปฏิบัติธรรมแก่ประชาชนทั่วไป ประเพณีนี้เป็นศูนย์รวมศรัทธาของชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐ เอกชนและพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศที่ร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยมีกิจกรรมสำคัญ เช่น พิธีเวียนเทียนรอบรอยพระพุทธรูป การเจริญพระพุทธมนต์ ฟังพระธรรมเทศนา การประกวดสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ การประกวดตอบปัญหาธรรมะ นิทรรศการธรรมะ และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ ที่ผสมทั้งศรัทธา ศิลปวัฒนธรรม และจิตวิญญาณอย่างลึกซึ้ง นอกจากมิติทางศาสนาแล้ว งานมาฆปุรณมีศรีปราจีนยังมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน สร้างความสามัคคีในชุมชน และส่งเสริมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมท้องถิ่น เป็นประเพณีที่หล่อรวมพลังศรัทธาและอัตลักษณ์ท้องถิ่นไว้ด้วยกันอย่างงดงาม จึงควรค่าแก่การสืบสานอย่างต่อเนื่องเพื่อธำรงรากเหง้าแห่งพระพุทธศาสนาในดินแดนปราจีนบุรีให้มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

คำสำคัญ: มาฆปุรณมีศรีปราจีน, ประเพณี, ปราจีนบุรี

Abstract

The Māgha Pūjā traditional festival is an important merit-making event held annually during Māgha Pūjā Day at the Emerald Pool Historical Park, Wat Sa Morakot, Khok Pib Sub-district, Si Mahosot District, Prachin Buri Province. The main objective is to pay homage to the Buddha and bring good fortune on Māgha Pūjā Day. It is an important day in Buddhism and to show respect and faith in the Buddha. It is also a platform to spread the Dhamma

and promote the practice of Dhamma to the general public. This tradition is a center of faith for local communities, government sectors, private sectors, and Buddhists nationwide who work together to preserve Buddhism, with important activities such as candlelight procession around the pair of Buddha footprints, chanting Buddhist mantras, listening to Dhamma sermons, Sarabhanya chanting contests, Dhamma quiz contests, Dhamma exhibitions, and other Buddhist activities that deeply integrate faith, art, culture, and spirituality. In addition to the religious dimension, the Māgha Pūjā Festival of Sri Prachin also plays a role in instilling morality and ethics in the youth, creating unity in the community, and promoting the preservation of local traditions. It is a tradition that beautifully combines the power of faith and local identity. Therefore, it is worth continuing to preserve the roots of Buddhism in Prachin Buri to be strong and sustainable forever.

Keywords: Māgha Pūjā Day of Prachin Buri, Tradition, Prachin Buri

บทนำ

วันมาฆบูชาเป็นวันที่มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นวันที่ระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การประชุมพระสงฆ์ 1,250 รูปโดยมิได้นัดหมาย การทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ และการประสูติและตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ประเพณีที่จัดขึ้นในวันดังกล่าวจึงมีบทบาทสำคัญในการทำบำรุงพระพุทธศาสนาและเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน จังหวัดปราจีนบุรีมีประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีน ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ณ โบราณสถานสระมรกต วัดสระมรกต อำเภอศรีมโหสถ ถือเป็นประเพณีสำคัญที่สะท้อนทั้งด้านศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปราจีนบุรี, ม.ป.ป.) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังขาดงานวิจัยที่วิเคราะห์บทบาทและความหมายเชิงลึกของประเพณีดังกล่าวในมิติของสังคม วัฒนธรรมและจิตวิญญาณ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีกับการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างครบถ้วน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเพื่อเติมเต็มช่องว่างความรู้ในด้านนี้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอันทรงคุณค่าของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่คนรุ่นหลัง ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงประสงค์ที่จะศึกษาความสำคัญและบทบาทของประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีนในมิติศาสนาและวัฒนธรรม วิเคราะห์กิจกรรมและความหมายเชิงสัญลักษณ์ของประเพณีในชุมชนปราจีนบุรี และเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีให้ยั่งยืนต่อไป ผลการศึกษาจะช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีนทั้งในเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม พร้อมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนนโยบายและกิจกรรมการทำนุบำรุงศาสนาและประเพณีท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ภาพ 1 รอยพระพุทธรูปที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยที่ได้รับการขุดพบ เมื่อปี พ.ศ. 2529
(องค์การบริหารส่วนตำบลโคกไทย, ม.ป.ป.)

ความหมายของวันมาฆบูชา

วันมาฆบูชาเป็นวันสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน 3 ของทุกปี วันดังกล่าวถือเป็นวันที่ระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญ 4 ประการ ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกันในวันเดียวกัน ได้แก่ 1. วันนั้นตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งพระจันทร์เสวยมาฆฤกษ์ 2. มีพระสงฆ์จำนวน 1,250 รูป มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย ณ วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ เพื่อสักการะพระสัมมาสัมพุทธเจ้า 3. พระสงฆ์ที่มาประชุมทั้งหมดล้วนแต่เป็นพระอรหันต์ ผู้ได้อภิญญา 6 และ 4. พระสงฆ์ทั้งหมดได้รับการอุปสมบทโดยตรงจากพระพุทธเจ้า หรือเอหิภิกขุอุปสัมปทา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ม.ป.ป.) เหตุการณ์นี้ถือเป็นสัญลักษณ์ของความสมบูรณ์แห่งพระธรรมและพระวินัย เป็นวันที่พระพุทธศาสนิกชนได้ระลึกถึงคำสอนที่สำคัญที่สุดและยึดมั่นในการปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ในทางปฏิบัติวันมาฆบูชาถือเป็นวันที่ชาวพุทธทั่วโลกใช้เวลาทำบุญ เวียนเทียน ฟังธรรมและน้อมนำหลักธรรมคำสอนไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังเป็นวันที่ส่งเสริมความรัก ความเมตตาและความสามัคคีในสังคม โดยย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตามหลักพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชายังเป็นวันที่จุดประกายให้ผู้ปฏิบัติธรรมเกิดความตั้งใจแน่วแน่ในการพัฒนาจิตใจ ให้บริสุทธิ์และสงบ เพื่อบรรลุถึงความหลุดพ้นจากทุกข้ออย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ วันมาฆบูชาจึงมิใช่เพียงวันสำคัญทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นวันแห่งการทบทวนคุณธรรมและจริยธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมให้มีความสุขและยั่งยืนตลอดไป

ประวัติและความเป็นมาของมาฆปุณณิมีศรีปราจีน

ปราจีนบุรีหรือเมืองปราจีนบุรี ในสมัยก่อนอยุธยา เริ่มตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายแล้วพัฒนามาเป็นกลุ่มบ้านเมืองในสมัยประวัติศาสตร์จนเข้าสู่สมัยสุโขทัย ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานทางเอกสาร แต่ได้พบเครื่องถ้วยจีนที่มีอายุตรงกับสมัยราชวงศ์ซ้อง จึงเชื่อว่า ในสมัยสุโขทัยบริเวณพื้นที่ในเขตจังหวัดปราจีนบุรี ยังคงมีผู้คนบางส่วนอาศัยอยู่สืบเนื่องกันมาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์เริ่มแรก ในเขตจังหวัดปราจีนบุรี เป็นสังคมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ที่มีเทคโนโลยีค่อนข้างสูงในการ

ดำรงชีวิต คือการรู้จักใช้เครื่องมือเหล็กและการรู้จักใช้วิถีกักเก็บน้ำ ต่อมาสภาพสังคมและเศรษฐกิจมีความสลับซับซ้อน มากขึ้นจนเข้าสู่พุทธศตวรรษที่ 6-10 ได้รับวัฒนธรรมภายนอกและเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์พัฒนาเป็นชุมชน หรือเมืองที่รู้จักกันในชื่อว่า กลุ่มวัฒนธรรมทวารวดี มีอายุในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-19 (อนุชิต กิ่งนรา และกฤตสุชิน พลเสน, 2566)

มาฆปุรณมีศรีปราจีนเป็นประเพณีเฉลิมฉลองวันมาฆบูชาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเริ่มต้นจากความพยายามของชุมชนวัด โรงเรียน และหน่วยงานต่าง ๆ ในการรื้อฟื้นและส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้กลับมาอยู่ในวิถีชีวิตของประชาชนอย่างเข้มแข็ง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รำลึกถึงเหตุการณ์จาตุรงคสันนิบาต และยึดหลักโอวาทปาติโมกข์เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ราวช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 25 มีความตื่นตัวของชาวพุทธในปราจีนบุรีในการจัดงานวันมาฆบูชาให้ยิ่งใหญ่และมีความหมายมากขึ้นกว่าการเวียนเทียนตามวัดทั่วไป โดยเริ่มต้นจากวัดสำคัญในเมือง เช่น วัดแก้วพิจิตร และวัดโบราณในชุมชนดั้งเดิมที่มีบทบาทด้านศาสนา ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงพระพุทธศาสนาเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ขบวนแห่พระพุทธรูปทางน้ำ การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการจำลองเหตุการณ์จาตุรงคสันนิบาตในรูปแบบการแสดงสด ต่อมาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรศาสนา และสถาบันการศึกษาในจังหวัดได้ร่วมกันยกระดับงานประเพณีให้มีความยิ่งใหญ่ ภายใต้ชื่อว่า มาฆปุรณมีศรีปราจีน ซึ่งหมายถึง งานเฉลิมฉลองวันมาฆบูชาแห่งเมืองปราจีน โดยจัดขึ้นต่อเนื่องทุกปี และกลายเป็นกิจกรรมทางศาสนา-วัฒนธรรมที่ชาวจังหวัดปราจีนบุรีภาคภูมิใจ ความเป็นมานี้สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการอนุรักษ์และเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างสร้างสรรค์ และทำให้ประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีนกลายเป็นอีกหนึ่งสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดปราจีนบุรี (คณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล สำนักงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี, 2568)

ภาพ 2 วันเปิดงานเทศกาลมาฆปุรณมีศรีปราจีน ครั้งที่ 39 พ.ศ. 2568 (หนังสือพิมพ์อินทรีสยาม, 2568)

ภาพ 3 วันเปิดงานเทศกาลมาฆปุรณมีศรีปราจีน ครั้งที่ 39 พ.ศ. 2568 (หนังสือพิมพ์อินทรีสยาม, 2568)

ปราจีนบุรีถือเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน และมีการพบซากโบราณสถานในหลายพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นเมืองโบราณที่มีชื่อเรียกว่า เมืองอวัธยะปุระ หรือเมืองศรีมโหสถ ที่ได้ถือกำเนิดขึ้นในอาณาจักรสุวรรณภูมิ เมื่อพระพุทธศาสนาได้เข้ามาได้ 300 ปี และปัจจุบันยังมีการขุดค้นพบหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับซากเมืองโบราณ ศาสนสถาน ตลอดจนที่ตั้งตามตำแหน่งภูมิศาสตร์ กระจายตัวอยู่อย่างกว้างขวาง และภายในตัวเมืองยังมีโบราณสถาน และโบราณวัตถุมากมาย รวมทั้งมีการขุดค้นพบหลักฐาน และร่องรอยของศาสนสถานที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีตกาล ปรากฏหลักฐานว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในเมืองมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ทั้งลัทธิเถรวาท และลัทธิมหายาน โดยหลักฐานสำคัญที่ได้จากการขุดค้นพบในแหล่งโบราณสถานที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธรูปปางต่าง ๆ ที่ทำจากหินทรายและศิลาแลง พระพุทธรูปสมัยทวารวดี ทำด้วยสำริด พระพุทธรูปนาคปรก ทำจากหินทราย และยังมีการขุดค้นพบรอยพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ซึ่งเป็นรอยพระพุทธรูปปางที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย และในช่วงวันมาฆบูชาของทุกปี พุทธศาสนิกชนจะร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา โดยเรียกงานดังกล่าวว่า งานเทศกาลมาฆปุรณมีศรีปราจีน และจะจัดขึ้นที่โบราณสถานวัดสระมรกต อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ภายในงานยังจัดแสดงแสงสีเสียงตระการตา ย้อนรอยประวัติศาสตร์เส้นทางธรรมะแห่งศรัทธารอยพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เมืองอวัธยะปุระ การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การประกวดขบวนแห่พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ การเดินธุดงค์ เวียนเทียนรอบรอยพระพุทธรูป การปฏิบัติธรรมบวชนกขัมมะ การสาธิตธรรม การจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติวันมาฆบูชา รวมทั้งการนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ ผ้าป่าลอยฟ้า การนำเที่ยวเมืองโบราณและตลาดวัฒนธรรมเมืองอวัธยะปุระเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

มาฆปุรณมีศรีปราจีนเป็นประเพณีที่พัฒนามาจากวันมาฆบูชาทั่วไป โดยชาวปราจีนบุรีได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองทางศาสนาอย่างเป็นระบบและมีรูปแบบเฉพาะถิ่น วัดสำคัญหลายแห่งในจังหวัด เช่น วัดแก้วพิจิตร วัดสง่างาม วัดป่ามะไฟ วัดใหม่กรงทอง ได้ร่วมกันเป็นศูนย์กลางในการจัดงาน เพื่อรวมพลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน (จังหวัดปราจีนบุรี, ม.ป.ป.)

รูปแบบและกิจกรรมในประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีน

ประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีนประกอบด้วยกิจกรรมหลากหลาย เช่น การสวดหมู่ทำนองสรภัญญะ การสาธยายพระไตรปิฎก ตอบปัญหาธรรมะ การฟังพระธรรมเทศนา และกิจกรรมเวียนเทียนรอบรอยพระพุทธรูปสำคัญในท้องถิ่น รวมทั้งการจัดขบวนแห่พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์แต่ละอำเภอ การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการจัดนิทรรศการธรรมะ ประเพณีนี้มีรูปแบบการจัดงานที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกิจกรรมหลักจัดขึ้นบริเวณโบราณสถานสระมรกต วัดสระมรกต ตำบลโคกปี่ อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี โดยสามารถแบ่งกิจกรรมออกได้เป็นหมวดหมู่ (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม, 2559) ดังนี้

1. พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การเดินธุดงค์ของพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสผู้ปฏิบัติธรรม มีประชาชนทั่วไป รวมถึงนักเรียน ข้าราชการ และพระภิกษุสงฆ์เข้าร่วมจำนวนมาก พิธีเวียนเทียน รอบรอยพระพุทธรูปสำคัญในยามค่ำคืน บรรยายกาศสงบบรม เต็มไปด้วยแสงเทียนและเสียงสวดมนต์ สะท้อนความศรัทธาของชาวพุทธ การสวดโอวาทปาติโมกข์ และฟังพระธรรมเทศนาโดยพระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พระธรรมคำสอนในโอกาสวันมาฆบูชา

2. ขบวนแห่และการแสดงทางวัฒนธรรม ขบวนแห่พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำของแต่ละอำเภอ และพระธรรมจักร ประดับอย่างงดงาม นำโดยคณะนักเรียน หน่วยงาน และวัดต่าง ๆ การแสดงศิลปะพื้นบ้าน เช่น รำไทย ดนตรีไทย และการฟ้อนรำประกอบเรื่องราวพุทธประวัติ โดยเยาวชนและชาวบ้าน การจำลองเหตุการณ์ “จาตุรงคสันนิบาต” ด้วยการแสดงสดหรือหุ่นเงา เพื่อสื่อความรู้เกี่ยวกับวันมาฆบูชาอย่างมีชีวิตชีวา

3. นิทรรศการและกิจกรรมสร้างสรรค์ นิทรรศการพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดแสดงพระไตรปิฎก ฉากชีวิตพระสงฆ์ และภาพประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กิจกรรมสำหรับเยาวชน เช่น การประกวดเรียงความ วาดภาพธรรมะ และตอบปัญหาธรรมะ ตลาดวัฒนธรรม จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน อาหารเจ และขนมโบราณ เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ช่วยสร้างบรรยากาศของความศรัทธา ความรู้ และความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชาวปราจีนบุรี ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของประเพณีต่อชุมชน

โอวาทปาติโมกข์ซึ่งเป็นหัวใจของวันมาฆบูชาถูกนำมาสื่อสารแก่ประชาชนอย่างลึกซึ้งในกิจกรรมต่าง ๆ หลักธรรม 3 ประการ (ไม่ทำบาป ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์) ถูกตีความและนำเสนอผ่านสื่อหลากหลาย ทั้งการแสดง นิทรรศการและคำเทศน์

ประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีนไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมประจำปี หากแต่เป็นพลังศรัทธาที่หล่อหลอมผู้คนในจังหวัดปราจีนบุรีเข้าด้วยกัน ผ่านแกนกลางของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสามารถแบ่งความสำคัญออกได้ในหลายมิติ ดังนี้

ภาพ 4 กิจกรรมภายในงานมาฆปุรณมีศรีปราจีน (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดปราจีนบุรี, 2568)

ภาพ 5 กิจกรรมภายในงานมาฆปุรณมีศรีปราจีน (อบต. หัวหว้า, 2568)

1. ด้านศาสนาและจิตใจ ประเพณีนี้ช่วยปลูกฝังหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ โอวาทปาติโมกข์ ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธธรรม เป็นแรงบันดาลใจให้ประชาชนหันมาปฏิบัติธรรม เจริญสติ และยึดหลักเมตตา กรุณา ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังช่วยฟื้นฟูบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในฐานะศูนย์กลางจิตใจของชุมชน
2. ด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น “มาฆปุรณมีศรีปราจีน” เป็นเวทีที่ทำให้วัฒนธรรมพื้นถิ่น เช่น การแสดงดนตรีไทย รำโบราณ การประดับขบวนแห่ และการจัดนิทรรศการ ได้รับการอนุรักษ์และถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง ช่วยสร้างความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเองและส่งเสริมความรู้สึกรักหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น
3. ด้านสังคมและชุมชน งานประเพณีนี้เป็นโอกาสให้คนในชุมชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ เอกชน วัด และโรงเรียนได้รวมแรงร่วมใจกันจัดกิจกรรม เสริมสร้างความสามัคคีและจิตสาธารณะ เป็นพื้นที่แห่งความร่วมมือและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับรากหญ้า
4. ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ด้วยความงดงามของขบวนแห่พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ แสงเทียน และกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม “มาฆปุรณมีศรีปราจีน” จึงกลายเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกพื้นที่

ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ทั้งจากการจำหน่ายสินค้าโอท็อป อาหารพื้นเมืองและที่พักในชุมชน ซึ่งเป็นการยกระดับประเพณีให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สร้างรายได้ควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางจิตวิญญาณ กล่าวโดยสรุป ประเพณีนี้เป็นทั้งเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจ ชุมชนและสังคมอย่างรอบด้าน อันแสดงถึงภูมิปัญญาในการผสมผสานเข้ากับชีวิตอย่างกลมกลืน

ภาพ 6 กิจกรรมภายในงานมาฆปุรณมีศรีปราจีน (เทศกาลมาฆปุรณมีศรีปราจีน ครั้งที่ 39 ประจำปี พ.ศ. 2568, 2568)

จากที่กล่าวมา จะเห็นอัตลักษณ์ประเพณีของชาวปราจีนบุรีที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น วิถีชีวิตของชาวบ้านตั้งอยู่บนหลักแห่งศีลธรรมและจารีตประเพณี ทั้งนี้ เป็นเพราะหน่วยงานท้องถิ่น เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปราจีนบุรี องค์การบริหารส่วนตำบล และวัดต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ประเพณีมาฆบูชาเป็นวาระสำคัญของจังหวัด รวมถึงการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ และการจัดอบรมเยาวชนให้รู้คุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปราจีนบุรี, ม.ป.ป.)

องค์ความรู้ใหม่

1. การประมวลเอกลักษณ์เฉพาะของประเพณีมาฆปุรณมีในบริบทท้องถิ่นปราจีนบุรี การศึกษาพบว่า ประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีนมีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากจังหวัดอื่น ได้แก่ การจัดกิจกรรมเวียนเทียนรอบต้นพระศรีมหาโพธิ์ ณ พุทธอุทยานโลกเขาใหญ่ ศูนย์รวมศรัทธาและความเชื่อของชาวพุทธในพื้นที่ เป็นการเชื่อมโยงพิธีกรรมกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะที่สะท้อนถึงความเป็นพุทธภูมิท้องถิ่น ซึ่งไม่พบในพื้นที่อื่นในลักษณะเดียวกัน

2. การรวมพลังของศรัทธา-วัฒนธรรม-การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ ประเพณีนี้กลายเป็นจุดบรรจบของสามองค์ประกอบ ได้แก่ 1) พลังศรัทธาทางพระพุทธศาสนา 2) วัฒนธรรมพื้นถิ่นปราจีนบุรี การจัดงาน

ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของซอฟต์แวร์ (Soft Power) ทางศาสนาและวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นว่า ประเพณีพื้นบ้านสามารถพัฒนาเป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

3. การสืบสานประเพณีโดยพลังพระสงฆ์ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พระสงฆ์ในพื้นที่โดยเฉพาะพระผู้ใหญ่ในคณะสงฆ์จังหวัดปราจีนบุรี มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาประเพณีมาฆปุรณมีให้ทันสมัยเข้ากับยุคสมัย แต่ยังคงรักษารากเหง้าแห่งจิตวิญญาณไว้ เช่น การจัดเวทีธรรมะกลางแจ้ง การแสดงศิลปวัฒนธรรมควบคู่กิจกรรมเวียนเทียน ฯลฯ เป็นแนวคิดพุทธศิลป์ร่วมสมัยที่เชื่อมโยงพระพุทธศาสนากับวิถีชาวบ้านอย่างกลมกลืน

4. มาฆปุรณมีศรีปราจีน: บทพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา-ธรรมชาติ-สังคม บทความเสนอว่าพื้นที่จัดงาน เช่น พุทธอุทยานโลกเขาใหญ่ เป็นจุดที่ศาสนา ธรรมชาติ และชุมชนมาบรรจบกัน ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่ว่า พิธีกรรมมาฆบูชาสามารถเป็นพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างสำนึกสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรม เช่น ปลูกต้นไม้เวียนเทียน ปล่อยสัตว์น้ำ ฯลฯ ซึ่งสะท้อนความเป็นพุทธแบบบูรณาการ

สรุป

มาฆปุรณมีศรีปราจีนไม่ใช่เพียงกิจกรรมทางศาสนา หากแต่เป็นการสืบสานรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ฝังลึกในหัวใจของชาวปราจีนบุรี ประเพณีนี้ควรได้รับการอนุรักษ์ สืบทอด และพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อธำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางศาสนา สังคมและวัฒนธรรมของชาติไทย ประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีนเป็นภาพสะท้อนความศรัทธาและภูมิปัญญาของชาวปราจีนบุรี ที่ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างงดงาม ในการส่งเสริมคุณธรรม ความสามัคคี ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ตลอดจนสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในชุมชน การรักษาและพัฒนาประเพณีมาฆปุรณมีศรีปราจีนจึงไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นพันธกิจร่วมของพระสงฆ์ ชาวบ้าน เยาวชน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองท้องถิ่น และภาคเอกชน ที่จะร่วมมือกันธำรงไว้ซึ่งรากฐานแห่งความดีงามนี้ให้ยั่งยืนสืบไป

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล สำนักงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี. (2568). รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีส่วนร่วมงานเทศกาลมาฆปุรณมีศรีปราจีน ครั้งที่ 39 ปี 2568. ปราจีนบุรี: สำนักงานสถิติจังหวัดปราจีนบุรี.

จังหวัดปราจีนบุรี. (ม.ป.ป.). วัดแก้วพิจิตร. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก <https://ww2.prachinburi.go.th/travel/detail/3/data.html>

เทศกาลมาฆปุรณมีศรีปราจีน ครั้งที่ 39 ประจำปี พ.ศ. 2568. (7 กุมภาพันธ์ 2568). โพสต์เตอร์การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.facebook.com/photo?fbid=652046141132341&set=a.124342937236000>

- ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. (5 เมษายน 2559). *เทศกาลมาฆปุรณิครีปราจีน*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก <http://www.m-culture.in.th/album/view/162648>
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดปราจีนบุรี. (6 กุมภาพันธ์ 2568). *เทศกาลมาฆปุรณิครีปราจีน ครั้งที่ 39 ประจำปี พ.ศ. 2568*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=941530214832885&set=pcb.941530548166185>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *วันมาฆบูชา*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/73/iid/3403>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปราจีนบุรี. (ม.ป.ป.). *ประเพณีมาฆปุรณิครีปราจีนบุรี*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก http://164.115.23.146/prachinburi/new/index.php?option=com_content&view=article&id=116:2011-06-15-02-00-25&catid=66:traditional-festival-&Itemid=141&lang=th
- หนังสือพิมพ์อินทรีสยาม. (24 มกราคม 2568). *ปราจีนบุรี-แถลง!จัดงานเทศกาล "มาฆปุรณิครีปราจีน ครั้งที่ 39"*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/4Qoib>
- องค์การบริหารส่วนตำบลโคกไทย. (ม.ป.ป.). *ศูนย์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลโคกไทย โบราณสถาน สรรพมรดก อ. ศรีมโหสถ จ. ปราจีนบุรี*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก https://www.kokthai.go.th/data.php?content_id=18
- อนุชิต กิ่งนรา และกฤตสุขชิน พลเสน. (2566) *ปรัชญาประเพณีมาฆปุรณิครีปราจีนที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดปราจีนบุรี. วารสารธรรมะเพื่อชีวิต*. 29 (3), 184–193.
- อบต. ห้วยหว้า. (11 กุมภาพันธ์ 2568). *เทศกาลมาฆปุรณิครีปราจีน ครั้งที่ 39 ประจำปี พ.ศ. 2568*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568, จาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2946487708855761&set=pcb.2946488795522319>